

Н. О. Краснікова, старший викладач кафедри міжнародних фінансів Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара

ОЦІНКА ВПЛИВУ ЗАХИЩЕНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИРОБНИКА НА РІВЕНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У статті подано результати досліджень автора щодо врахування змін у митному захисті національних товаровиробників під час розрахунку рівня економічної безпеки держави.

В статье представлены результаты исследований автора по учету изменений в таможенной защите национальных товаропроизводителей при расчете уровня экономической безопасности государства.

There are presented the author's research results on taking into consideration changes in customs protection of national producers while estimating the level of state economic security.

Ключові слова. Економічна безпека, митний захист, зовнішньоекономічна діяльність, національний товаровиробник.

Вступ. Рівень економічної безпеки в кожний конкретний момент часу залежить від стану характеристик функціонування й розвитку економічної системи. Показники економічної безпеки, що використовуються країною, мають враховувати системність самого поняття “економічна безпека”, відбивати найгостріші проблеми економічного розвитку, демонструвати результативність державного регулювання, спрямованого на подолання існуючих проблем. Крім того, поточна динаміка показників економічної безпеки та їх прогнозні розрахунки повинні давати можливість ефективно протидіяти негативним тенденціям у стані економічної безпеки в цілому або в якомусь з її напрямків.

Загальні питання економічної безпеки України вивчали В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько, О. С. Власюк, Г. Пастернак-Таранушенко, О. С. Шніпко, В. А. Предборський, Г. М. Літош [1–5]. У дослідженнях В. М. Гейця, В. І. Мунтіян, С. Осипчук, А. Чеснокова безпосередньо розглядається проблема формування системи індикаторів та методології розрахунку рівня зовнішньоекономічної безпеки [6–8]. Вплив митних регуляторів на економічну безпеку держави досліджує С. П. Коляда, а П. В. Пашко виділяє окремо саме митну безпеку [9–11]. Нині сформовано дійову методику розрахунку інтегрального показника економічної безпеки держави, що використовується Міністерством економіки України [12]. Але система індикаторів зовнішньоекономічної безпеки все ще потребує розширення на основі поглибленого аналізу впливу захисту національних виробників від іноземної конкуренції на рівень економічної безпеки.

Постановка завдання. На основі змін у митному регулюванні відповідно до вимог СОТ удосконалити методику Міністерства економіки України для визначення впливу рівня захищеності національних виробників на показники економічної безпеки.

Методами дослідження виступали економічно-математичне моделювання, аналіз, синтез, наукова абстракція.

Результати дослідження. Під час дослідження за основу взято методику Міністерства економіки України для розрахунку інтегрального показника рівня економічної безпеки України. Вона слугує для визначення за ієрархічним принципом економічної безпеки в цілому в економіці та за окремими сферами діяльності: макроекономічною, виробничою, фінансовою, інвестиційною, зовнішньоекономічною, науково-технологічною, соціальною, демографічною, енергетичною та продовольчою. Для кожної сфери експертним шляхом визначено вагові коефіцієнти. Агрегування ознак ґрунтується на теорії “адитивної цінності”, згідно з якою цінність цілого дорівнює сумі цінностей його складових, попередньо нормалізованих. Методика визначає періодичність перегляду системи індикаторів та їх характеристикних значень у зв’язку зі змінами в національній і світовій економіці не рідше ніж один раз на два роки [12].

© Н. О. Краснікова, 2010

Стан безпеки України оцінюється шляхом зіставлення індикаторів безпеки, визначених у методиці, з їх пороговими значеннями – кількісними величинами, порушення яких викликає несприятливі або загрозливі тенденції в економіці. Значне відхилення від порогового значення свідчить про позитивний або негативний вплив на інтегральний рівень певної складової економічної безпеки, водночас ступінь впливу залежить від динаміки його зміни. Тобто невідповідність величини індикатора його пороговому значенню є негативним внеском в інтегральний рівень, водночас позитивна динаміка в цілому може бути позитивним фактором впливу на нього.

З метою забезпечення інформаційної односпрямованості показників їх поділяють на стимулятори та дестимулятори. Зв’язок між інтегральною оцінкою І та показником-стимулятором прямий, між оцінкою І та показником-дестимулятором – обернений. Дестимулятори перетворюються на стимулятори за допомогою нормування.

Динаміку інтегрального показника економічної безпеки України, розрахованого Міністерством економіки на базі вищезазначеної методики, зображено на рис. 1 [13].

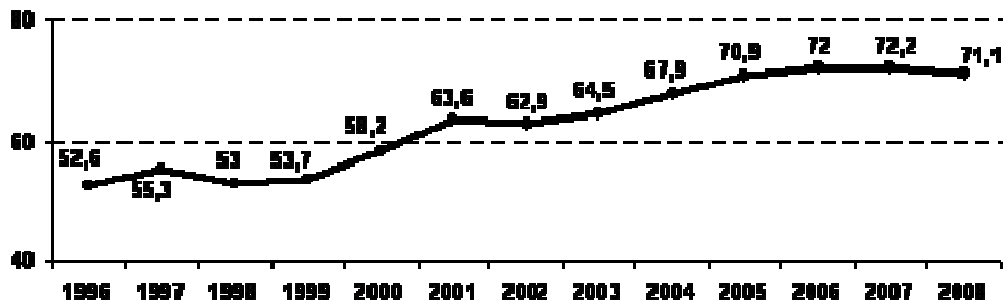

Рис. 1. Динаміка інтегрального показника економічної безпеки України, % [13]

Дослідження факторів зниження інтегрального показника у 2008 р. свідчать про їх зовнішньоекономічну основу. Так, негативні тенденції спостерігались у трьох із десяти сфер економічної безпеки: зовнішньоекономічній, фінансовій, інвестиційній. При цьому динаміка показника зовнішньоекономічної безпеки виявилась найбільш негативною і дорівнювала 6,3 %, що зменшило зовнішньоекономічну безпеку з 94,5 до 86,24 % [13]. Це відбулося через збільшення від'ємного сальдо торговельного балансу, викликаного динамічнішим зростанням імпорту порівняно з експортом за рахунок зростання світових цін на сировину, матеріали та енергоносії, а також збільшенням внутрішнього споживчого попиту.

Погіршення стану фінансової безпеки більшою мірою відбулося теж через погіршення зовнішньоторговельних відносин, через показник дефіциту зовнішньоторговельного балансу до загального обсягу зовнішньої торгівлі. Разом зі зростанням інфляції показники становили найбільшу загрозу фінансовій безпеці. Слід зазначити, що на фоні покращання стану макроекономічної безпеки зовнішньоторговельна сфера теж внесла негативні корективи через погіршення сальдо платіжного балансу України. Таким чином, негативна динаміка інтегрального показника економічної безпеки України у першому півріччі 2008 р. найбільшою мірою спричинена впливом зовнішніх факторів, що підтверджує велику роль зовнішньоекономічних зв'язків у формуванні національних відтворювальних процесів.

Фахівці, які досліджують проблеми економічної безпеки, наголошують на особливій важливості добору індикаторів економічної безпеки для ефективного вимірювання її рівня. Зазначимо, що до складу індикаторів зовнішньоекономічної безпеки, котра відіграє, як зазначалось вище, основну дестабілізуючу роль у динаміці рівня економічної безпеки держави, нині входять: частка імпорту у внутрішньому споживанні держави; частка імпорту продовольства у внутрішньому споживанні держави; питома вага провідної країни-партнера у загальному обсязі зовнішньої торгівлі; питома вага сировинного та низького ступеня переробки експорту (промисловості) в загальному обсязі експорту товарів; коефіцієнт покриття імпорту експортом (відношення між обсягами експорту й імпорту); відношення обсягу експорту до ВВП; відношення обсягу імпорту до ВВП.

На думку автора, ці сім індикаторів не повною мірою визначають вплив зовнішніх факторів на рівень економічної безпеки держави в контексті змін у митно-тарифному регулюванні ЗЕД. Дві третини імпортової квоти України формуються за рахунок об'єктивних потреб країни в енергоресурсах та сучасному технологічному обладнанні. Таким чином, зміни індикатора "відношення обсягу імпорту до ВВП" краще відображають зміну в обсягах та ціні енергоносіїв, а також зміну в об'єктивних можливостях придбання іноземного обладнання для внутрішніх виробничих потреб. Отже, в русі значних змін імпорту, що задовольняє потреби країни, втрачається важлива компонента українського імпорту, до якого належить весь інший промисловий імпорт. Виробники саме цієї частки промислового виробництва потребують державного регулювання імпортних потоків через високий ступінь залежності від імпорту аналогічної продукції. Таким чином, стан вітчизняних виробників під дією впливу зовнішніх факторів, що більшою мірою формують їх виробничі можливості, а відповідно й зовнішньоекономічну безпеку, не відображається в системі індикаторів економічної безпеки України. Отже, інтегральний показник зовнішньоекономічної безпеки недостатньо відбиває стан зовнішньоекономічної безпеки країни і потребує доповнення.

Для ефективного управління рівнем зовнішньоекономічної безпеки потрібно використовувати додаткові індикатори, що відображають ступінь захищеності національних товаровиробників від імпорту, а також рівень бар'єрів, які стоять перед ними на шляху здійснення експортної діяльності.

Захист вітчизняних виробників відбувається за рахунок тарифних та нетарифних інструментів. Оскільки динаміка використання цих заходів регулювання зовнішньої торгівлі різноспрямована, то виникає необхідність урахування рівня захисту вітчизняних виробників за допомогою окремих показників для тарифного та нетарифного напрямів.

У функції індикатора рівня тарифного захисту національних виробників доцільно використовувати показник середньоарифметичної ставки митного тарифу. Динаміку цього показника для України визначено на найближчі роки певними міркуваннями. По-перше, скорочення імпорту за рахунок суворішого торговельного режиму (збільшення ставок мита) зумовлює подорожчання імпортової продукції та зростання ціни на відповідні вітчизняні товари, що може викликати інфляційні явища, тобто не бажане через

негативний вплив на темпи економічного зростання. По-друге, зміна митних ставок “зв’язана” домовленостями щодо вступу України до СОТ, при цьому рівень “зв’язування” нижчий, ніж той, що застосовується протягом перехідного періоду. Однак у випадку погіршення ситуації з платіжним балансом СОТ дозволяє застосовувати деякі захисні заходи, але тільки відповідно до положень ст. XII і XVIII ГАТТ. Такі заходи найменше руйнують зовнішню торгівлю. Перевага віддається ціновим інструментам, серед них уведення додаткових мит. Застосування останніх, яким Україна вже встигла скористатися з моменту вступу до СОТ, – чи не єдина можливість вплинути на середньоарифметичну ставку мита в бік її збільшення.

Для кількісного обрахунку нетарифного захисту національних виробників доцільно використати показник адвалерного мита, обмежувальна дія якого на експорт торговельних партнерів аналогічна дії нетарифних інструментів. Світовий банк у щорічних звітах надає інформацію щодо показників тарифного (TTRI) та сукупності тарифного й нетарифного обмеження зовнішньої торгівлі (OTRI). У звіті 2007 р. показники для України становили відповідно 7 та 10 % [14]. Отже, відсотковий показник нетарифного захисту національних виробників можна обрахувати як різницю між OTRI та TTRI, що становить для України 3 %. На відміну від інших учасників міжнародної торгівлі, Україна застосовує нетарифні обмеження в незначних масштабах і недостатньо ефективно, але відсутність можливості підвищувати ставки мита надалі стимулюватиме використання таких інструментів. Крім того, посилення нетарифного захисту позбавлене основних недоліків тарифного регулювання. По-перше, рівень захисту не змінюється під впливом зміни світових цін на товари, а по-друге, не стимулює інфляційні процеси через підвищення цін. Можливість таких заходів закріплена нормами українського законодавства, і ці регулятори можна використати для ефективної протидії небажаному, неякісному імпорту.

Індикатори рівня тарифного та нетарифного захисту національних виробників вводяться в модель як показники-стимулятори, тобто їх зниження призводить до погіршення стану національних виробників, зменшує рівень зовнішньоекономічної безпеки і, відповідно, інтегральний показник економічної безпеки. Вагові коефіцієнти обох індикаторів обрані однаковими, що обумовлює їх дію як заміників для регулювання імпорту. Величина вагових коефіцієнтів визначена на рівні 0,1 і відповідає середньому рівню значущості таких індикаторів зовнішньоекономічної безпеки, як експортна та імпортна квоти.

На основі програми Excel побудовано модель обрахунку впливу рівня тарифного та нетарифного захисту національних виробників на інтегральний рівень економічної безпеки України в цілому та окремі її сфери за незмінних інших факторів, що впливають на рівень безпеки. Для моделі використано значення індикаторів економічної безпеки за перше півріччя 2008 р., опубліковані на офіційному сайті Міністерства економіки України.

Два нових індикатори економічної безпеки враховують зміни стану національних виробників імпортозамінної продукції на дії інструментів державного регулювання зовнішньої торгівлі. Але стратегія української зовнішньої торгівлі побудована одночасно і на імпортозаміщенні, і на експортній орієнтації національного виробництва. Отже, врахування стану національних виробників під впливом державного регулювання зовнішньої торгівлі буде неповним без урахування рівня захисту проти українського експорту.

Урахувати дію тарифних та нетарифних бар’єрів, що встановлюються на шляху українського експорту, можна за допомогою показника, який визначає адвалерну величину, еквівалентну тарифним та нетарифним інструментам захисту, що встановлюється торговельними партнерами України. Такий показник (МА-OTRI) обраховує Світовий банк у щорічному звіті, для України він становить 11 % [14]. Держава може впливати на величину рівня захисту проти українського експорту не прямо, як у випадку з обмеженням імпорту, а опосередковано, через укладання міждержавних угод про вільну торгівлю або полегшення доступу українських товарів на іноземні ринки, через покращання економічного іміджу держави, шляхом отримання статусу країни з ринковою економікою, вступу до СОТ та ін. Такі дії уряду сприяють зниженню торговельних обмежень проти українського експорту, усуненню дискримінаційної практики у визначенні рівня додаткових обмежень проти нашої країни. Але зміни в рівні захисту проти українського експорту можуть відбуватись не залежно від дій українського уряду, а як результат негативних економічних тенденцій у країнах – партнерах України, наприклад під час економічної кризи.

Індикатор рівня захисту проти українського експорту вводиться як показник-дестимулятор, тобто його зниження забезпечить поліпшення стану національних виробників, збільшуватиме рівень зовнішньоекономічної безпеки і, відповідно, інтегральний показник економічної безпеки. Як і для попередньо описаних двох нових індикаторів зовнішньоекономічної безпеки, ваговий коефіцієнт третього індикатора теж визначено на рівні 0,1.

За допомогою доповненої моделі розрахунку інтегрального показника економічної безпеки України розраховано вплив зміни рівня тарифного та нетарифного захисту національних виробників на різні сфери економічної безпеки та безпосередньо рівень економічної безпеки. Основою для розрахунку став останній з опублікованих звіт Міністерства економіки про стан економічної безпеки України за перше півріччя 2008 р., який надалі вважається базовим станом. Усі інші індикатори, крім тих, що залежать від величини імпорту й експорту, залишаються в ході аналізу незмінними.

Проведено розрахунки впливу зниження рівня тарифного захисту національних виробників (далі – показник 1) з показника, який у базовому періоді дорівнював 6,5 %, до 5,8 %, що зазначений як рівень зв’язування для середньоарифметичної ставки мита України за домовленостями при вступі до СОТ. За інтервал зниження обрано 0,1 %. Результати розрахунку (рис. 2) такі.

– Зміна фінансової безпеки. Зниження показника 1 викликає поступове зниження рівня фінансової безпеки завдяки погіршенню індикатора, що вимірює дефіцит торговельного балансу до загального обсягу

зовнішньої торгівлі. Враховуючи критичний стан цього індикатора ще в базовому положенні (від'ємне сальдо 8,4 %) і поступове збільшення величини імпорту зі зниженням показника 1, ми розуміємо характер відхилення фінансового індикатора в напрямку нижньої межі, яка перетинається за зміни показника 1 від 5,9 до 5,8 %.

– Зміна виробничої безпеки. Для підвищення ефективності існуючої моделі визначення рівня економічної безпеки введено корективи щодо її чутливості до змін індексу промислового виробництва до 1990 р. шляхом звуужування інтервалу оптимальних значень до (120; 140). За базового стану індикатора на рівні 114,7 та базового інтервала оптимальних значень (100; 200) зміна індексу промислового виробництва не позначалась на стані виробничої безпеки у зв'язку з постійним перебуванням у межах оптимальних значень. На думку автора, відсутність чутливості моделі до змін одного з найважливіших макроекономічних показників неприпустима.

Отримано зниження рівня виробничої безпеки за зниженням показника 1 завдяки пригніченню зростаючим імпортом національного виробництва і відповідним зниженням індексу промислового виробництва. У крайній точці розрахунку індекс становив 108,8.

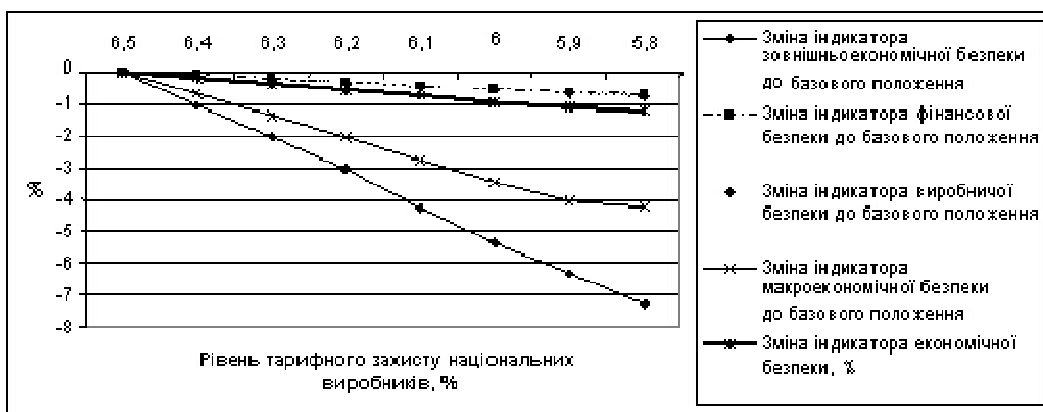

Рис. 2. Зміна індикаторів економічної безпеки під впливом зміни рівня тарифного захисту національних виробників

– Зміна макроекономічної безпеки. Вплив зниження показника 1 на рівень макроекономічної безпеки виявився більш відчутним і становив у крайній точці понад 4 % зниження. Погіршення макроекономічної безпеки відбувалося завдяки зниженню і так доволі критичного значення сальдо платіжного балансу до ВВП – з 7,68 до 16,2 %, що перевищило значення нижньої межі для цього індикатора. Це обумовлено поступовим зростанням величини імпорту за незмінної величини експорту, що в результаті погіршувало сальдо товарного балансу і стан платіжного балансу в цілому. Крім того, відбувалося поступове погіршення індикаторів, пов'язаних з величиною ВВП, яка, у свою чергу, знижувалась зі збільшенням обсягів імпорту.

– Зміна зовнішньоекономічної безпеки. Найбільші зміни відбулись на рівні зовнішньоекономічної безпеки (в кінцевій точці понад 7%). Таке зменшення обумовлено як зміною самого показника 1, так і залежних індикаторів. Наприклад, показник імпоротної квоти збільшився з базового критичного рівня 57 до 67 %, перевищивши верхню межу і знизивши до нуля внесок цього індикатора в рівень зовнішньоекономічної безпеки. Слід зазначити, що зміни відбувались також у величині експортної квоти, яка за рахунок зниження ВВП збільшувалася з 47,9 до 49,3 %, але постійно залишалась в інтервалі оптимальних значень (40; 49), тобто не впливала на зміну рівня безпеки. Поступово знижувався коефіцієнт покриття імпорту експортом з 0,8 до 0,73, віддаляючись від нижньої норми (1) і, відповідно, знижуючи рівень зовнішньоекономічної безпеки.

Зниження індикативного рівня економічної безпеки, що враховує зміни в усіх сферах економіки через відповідні вагові коефіцієнти, становило 1,2 % і зниженням показника 1 до 5,8 %. Отже, тільки завдяки прогнозованому зниженню рівня митного захисту національних виробників за постійних інших чинників рівень економічної безпеки може суттєво погіршитись, що призведе до подальших негативних змін в економіці завдяки ланцюговому ефекту. Це доводить необхідність підкріплення стану економічної безпеки за рахунок посилення інших інструментів захисту національних виробників, дозволених до використання правилами СОТ.

Альтернативою тарифного захисту національних виробників є нетарифний, дослідити який можна на основі моделі, доповненої показником рівня нетарифного захисту національних виробників (далі – показника 2). На рис. 3 подано результати розрахунку впливу збільшення рівня нетарифного захисту національних виробників на рівень економічної безпеки та її окремі сфери, які виявляються протилежними до дії зменшення показника 1, що обумовлено аналогічною дією обох показників.

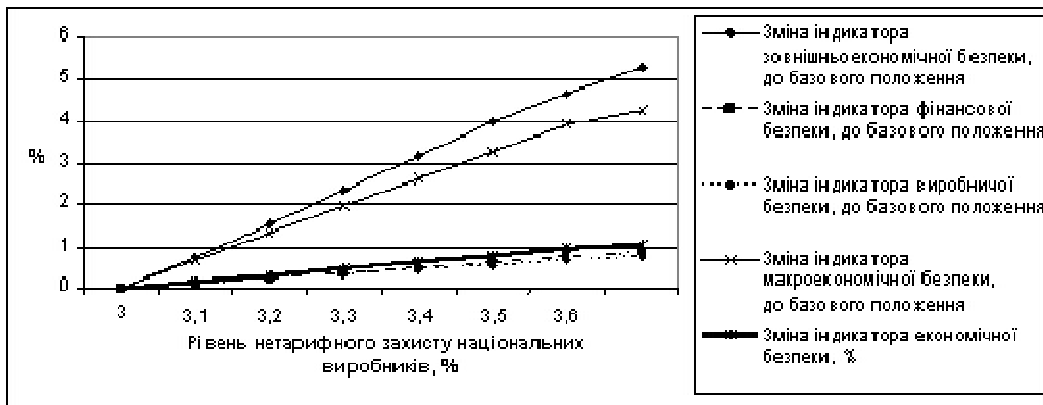

Рис. 3. Зміна індикаторів економічної безпеки під впливом зміни рівня нетарифного захисту національних виробників

Зазначимо, що збільшення рівня нетарифного захисту з інтервалом 0,1% призводить до збільшення зовнішньоекономічної безпеки на меншу величину, ніж аналогічне зменшення рівня тарифного захисту. Це обумовлено різницею в базовому позиціонуванні рівня тарифного та нетарифного захисту щодо інтервалів допустимих значень відповідних показників. Якщо показник 1 у базовому положенні відповідає оптимальному значенню (6,5 %) і потім поступово віддаляється від нього, то показник 2 у базовому положенні не є оптимальним і в межах дослідження поступово наближається до оптимального інтервалу, але так і не досягає його. Відповідно, зміна показника 1 справляє більш відчутний вплив на рівень зовнішньоекономічної безпеки.

Якщо за базового рівня показника нетарифного регулювання (3 %) поступово збільшувати показник 1, то ефект однакового з нетарифним рівнем збільшення буде меншим. При цьому дія опосередкованого впливу збільшення показника 1 буде однаковою з дією збільшення показника 2, але дія прямого впливу збільшення показника 1 на рівень зовнішньоекономічної безпеки буде протилежною (тобто від'ємною) дії збільшення показника 2. Перевищення показником 1 оптимального значення (6,5 %) викликати санкції СОТ щодо України і негативно впливатиме на рівень економічної безпеки.

Завдяки неповній відповідності дії зміни показників 1 та 2 за допомогою моделі було виявлено, що досягти базового рівня економічної безпеки зі зниженням рівня тарифного захисту до 5,8 % (зниження на 0,7 % від бази) можна лише зі збільшенням рівня нетарифного захисту до 3,8 % (збільшення на 0,8 % від бази) і збереженням негативної зміни рівня зовнішньоекономічної безпеки (на - 0,86 %).

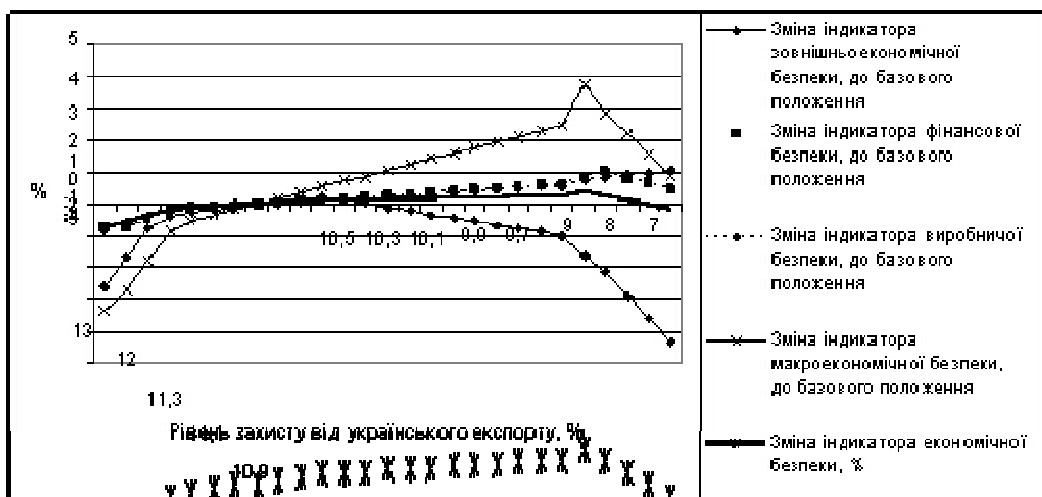
Додатково за допомогою доповненої моделі проаналізовано вплив зміни рівня захисту проти українського експорту з боку торговельних партнерів нашої країни (далі – показник 3) на рівень економічної безпеки. У базовому положенні показник 3 дорівнює 11 %. Досліджувався діапазон параметра 3 від 7 до 13 %, обумовлений межами зниження чутливості моделі. За інтервал зниження обрано 0,1 %. Результати розрахунку (рис. 4, 5) такі.

– Зміна фінансової безпеки. Зниження показника 3 прогнозовано викликає підвищення рівня фінансової безпеки, що досягається через покращання сальдо торговельного балансу завдяки збільшенню величини експорту. На рівні 8,6 % індикатор сальдо торговельного балансу досягає оптимального значення, а рівень фінансової безпеки стає найвищим (приблизно 1 %). Подальше зниження показника 3 призводить до погіршення індикатора сальдо торговельного балансу і, відповідно, зниження рівня фінансової безпеки. Збільшення показника 3 зменшує експорт, тим самим негативно впливаючи на величину критичного сальдо торговельного балансу в базовому положенні, яке досягає нижньої межі вже при 12,5 % захисту проти українського експорту.

– Зміна виробничої безпеки. Зменшення показника 3 через зростання у величині експорту викликає поступове збільшення індексу промислового виробництва, відповідно покращує рівень виробничої безпеки, і навпаки. У крайніх точках розрахунку зміна рівня виробничої безпеки становила + 0,44 та - 0,7 %.

– Зміна макроекономічної безпеки. Зменшення показника 3 покращує індикатори макроекономічної безпеки, що пов'язані з величиною ВВП, а також індикатор відношення сальдо платіжного балансу до ВВП і збільшує рівень макроекономічної безпеки. Але вплив індикатора сальдо змінюється на рівні 9 % захисту від українського експорту (сальдо досягло оптимального значення і надалі віддалятиметься від оптимуму) на протилежний, і подальше зниження показника 3 знижує рівень макроекономічної безпеки. Максимальне збільшення останнього становить + 3,7 %.

– Зміна зовнішньоекономічної безпеки. Збільшення показника 3 шляхом обмеження експорту призводить до поступового зниження рівня зовнішньоекономічної безпеки, яке в крайній точці (13 %) становить - 2,36 %. Зниження показника 3 до 10,8 % забезпечує збільшення рівня зовнішньоекономічної безпеки до + 0,2 %, після чого подальше зниження показника знижує рівень безпеки (в кінцевій точці рівень зниження - 4,3 %).

Аналіз складових зовнішньоекономічної безпеки доводить таке. Зростання безпосередньо самого показника 3 поступово покращує рівень безпеки завдяки його наближенню до оптимального рівня. Але інші індикатори, що уособлюють опосередкований вплив показника 3, демонструють негативні зміни і сприяють погіршенню рівня безпеки, при цьому таке погіршення за своєю величиною перекидає позитивний ефект від покращання безпосередньо показника 3. Покращання індикатора імпоротної квоти з 57,2 до 55,4 %, який, до речі, має найменший ваговий коефіцієнт з усіх індикаторів зовнішньоекономічної безпеки, відчутно не впливає на рівень безпеки. Коефіцієнт покриття імпорту експортом поступово наближається до оптимального інтервалу (1–1,2) з базового значення 0,8 і досягає оптимуму зі значенням показника 3 = 8,5 %. Індикатор експортної квоти, який в базовому положенні належить до оптимального інтервалу (40–49 %) і становить 47,9 %, перетинає межі інтервалу на рівні показника 3 = 10,6 % і надалі призводить до зменшення рівня безпеки, що завдяки високому ваговому коефіцієнту індикатора значно перевищує позитивний ефект від покращання двох попередніх індикаторів.

Висновки. Проаналізовано вплив зміни рівня захищеності національних виробників на показники економічної безпеки держави. Встановлено зміну рівня економічної безпеки на – 1,2 % за визначеного СОТ зниження тарифного захисту національних виробників з 6,5 до 5,8 %. Обраховано еквівалентне збільшення нетарифного захисту з 3 до 3,8 % при збереженні негативної зміни рівня зовнішньоекономічної безпеки – 0,86 %. У дослідженні використовувалась доопрацьована методика Міністерства економіки України з метою відображення впливу змін у митному захисті на загальний рівень економічної безпеки та окремі її сфери.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з обґрунтуванням необхідності використання конкретних інструментів нетарифного регулювання, дозволених СОТ для захисту національних виробників, та прогнозування їх впливу на рівень економічної безпеки держави.

Література

1. Бінко І. Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення [Текст] / І. Ф. Бінко, В. Т. Шлемко. – К. : НІСД, 1997. – 120 с.

2. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку [Електронний ресурс] / О. С. Власюк / Національний інститут проблем міжнародної безпеки, 2008. – Режим доступу : <http://www.niisp.gov.ua/content/articles/files/Vlasuk-4b7f1.pdf>
3. Шніпко О. С. Економічна безпека внутрішнього ринку України: сутність, загрози, заходи щодо покращання [Текст] / О. С. Шніпко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – № 11 (54). – С. 9–11.
4. Предборський В. А. Економічна безпека держави [Текст] : монографія / В. А. Предборський. – К. : Кондор, 2005. – С. 391.
5. Літош Г. М. Економічна безпека країни: зміст і структурні елементи [Текст] / Г. М. Літош // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 4 (83). – С. 183–188.
6. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство [Текст] : монографія / В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова та ін. ; за ред. В. М. Гейця. – Х. : ІНЖЕК, 2006. – 240 с.
7. Осипчук С. Економічна безпека та критерії її оцінювання [Текст] / С. Осипчук // Вісник Національної академії державного управління. – 2008. – № 1. – С. 57–65.
8. Чесноков А. В. Методи оцінки зовнішньоекономічної безпеки України [Текст] / А. В. Чесноков // Вісник ТДЕУ. – 2006. – № 1. – С. 136–143.
9. Коляда С. П. Державна митна служба як суб'єкт забезпечення економічної безпеки України [Текст] / С. П. Коляда // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 3 (4). – С. 97–102.
10. Пашко П. В. Митні інтереси та митна безпека [Текст] / П. В. Пашко // Митна справа. – 2007. – № 3. – С. 7–14.
11. Пашко П. В. Митна політика та митна безпека України [Текст] / П. В. Пашко // Фінанси України. – 2006. – № 1. – С. 74–85.
12. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс] / Міністерство економіки України. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/SpecSancii/control/uk/publish/printable_article?art_id=97980
13. Стан економічної безпеки України у I півріччі 2008 року [Електронний ресурс] / Міністерство економіки України. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/>
14. Global Monitoring Report 2007: звіт [Електронний ресурс] / The World Bank. – Режим доступу : <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTGLOBALMONITOR/EXTGLOMONREP2007/0,,menuPK:3413296~pagePK:64218926~piPK:64218953~theSitePK:3413261,00.html>